

Kymsote

Kymenlaakson
sosiaali- ja terveystalvet

Vauvapolku- varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen

Moniammatillisen palveluverkoston kuvaus

Hoidon ja tuen polku
Laatija: Perhekeskusverkoston vauvapolkutyöryhmä
Hyväksytty pvm: 17.6.2020 Psykososiaalisten ja kehityksellisten
palveluiden johtoryhmä
Päivitetty 2.11.2021

Kymenlaakson perhekeskus

Tehää yhes hyvä elämä!

17.6.2020

Sisällysluettelo

1.	Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen.....	2
2.	Vauvapolun kuvaus- palveluiden porrasteisuus ja toimijoiden tehtävät.....	2
2.1	Keskeinen lainsäädäntö.....	3
3.	Ennaltaehkäisy: kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen	4
3.1.1	Sähköinen tuki.....	4
3.1.2	Ryhmätoiminta ja vertaistuki.....	4
3.1.3	Äitiys- ja lastenneuvola.....	5
3.1.4	Ennaltaehkäisevä perhetyö	6
4.	Lievä huoli: mieti tarvitsetko toisten ammattilaisten tukea	6
4.1.1	Lapsiperheiden kotipalvelu	6
4.1.2	Varhaisen tuen perhetyö	6
4.1.3	Järjestöjen antama varhainen tuki.....	7
5.	Lisää huolta: kutsu toiset ammattilaiset avuksi, voidaan tarvita jo erityistason mukanaoloa 7	
5.1.1	Perheneuvola- kasvatus- ja perheneuvonta	8
5.1.2	Perheiden sosiaalityö	8
5.1.3	Vauvatiimi (Kehitykselliset palvelut)	9
5.1.4	Vauvafysioterapia (Kehitykselliset palvelut).....	9
5.1.5	Perhetyö (ShL)	10
5.1.6	Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut.....	10
5.1.7	Lastenpsykiatrian konsultaatiot	10
6.	Vakava huoli: konsultoi, tarvitaan useimmiten lähete	11
6.1.1	Pikkulapsipsykiatria	11
6.1.2	Lastensuojelu	11
6.1.3	Tehostettu perhetyö	12
6.1.4	Turvakoti.....	12
6.1.5	Kymsoten synnytyspalvelut	13
6.1.6	Kymsoten lastentautien osasto.....	14

17.6.2020

1. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen

Vauvan varhaiset kokemukset muokkaavat aivojen kehitystä. Niillä on koko elinaikainen merkitys vauvan mielenterveydelle ja myös muulle terveydelle. Kiintymyssuhde on sidos vauvan ja aikuisen välillä. Kiintymyssuhteen laadulla on merkittävä vaikutus vauvan sosiaaliseen ja tunne-elämän kehitykseen. Rakastava, sensitiivinen ja herkkä ja vastavuoroinen aikuissuhde opettaa vauvalle, että hän on hyväksytty sellaisena kuin on ja että maailma on turvallinen ja hyvä paikka elää.

Vauvat ovat erityisen haavoittuvia kaltoinkohtelulle ja huomiotta jättämiselle. Vauvaiän stressi on erityisen haitallista kehittyvälle hermostolle, erityisesti muistiin ja itsesääteilyyn vaikuttavat aivoalueet kehittyvät ensimmäisten vuosien aikana. Stressikynnys madaltuu ja tämä vaikuttaa koko eliniän. Vauvalle stressiä aiheuttavia tekijöitä ovat vanhemman ahdistus, masennus, parisuhteen riidat, traumaattiset kokemukset ja menetykset. Vauvaiän vastoinkäymisten paikkaaminen on paljon vaativampaa kuin missään muussa iässä tapahtuneet traumatapahtumat.

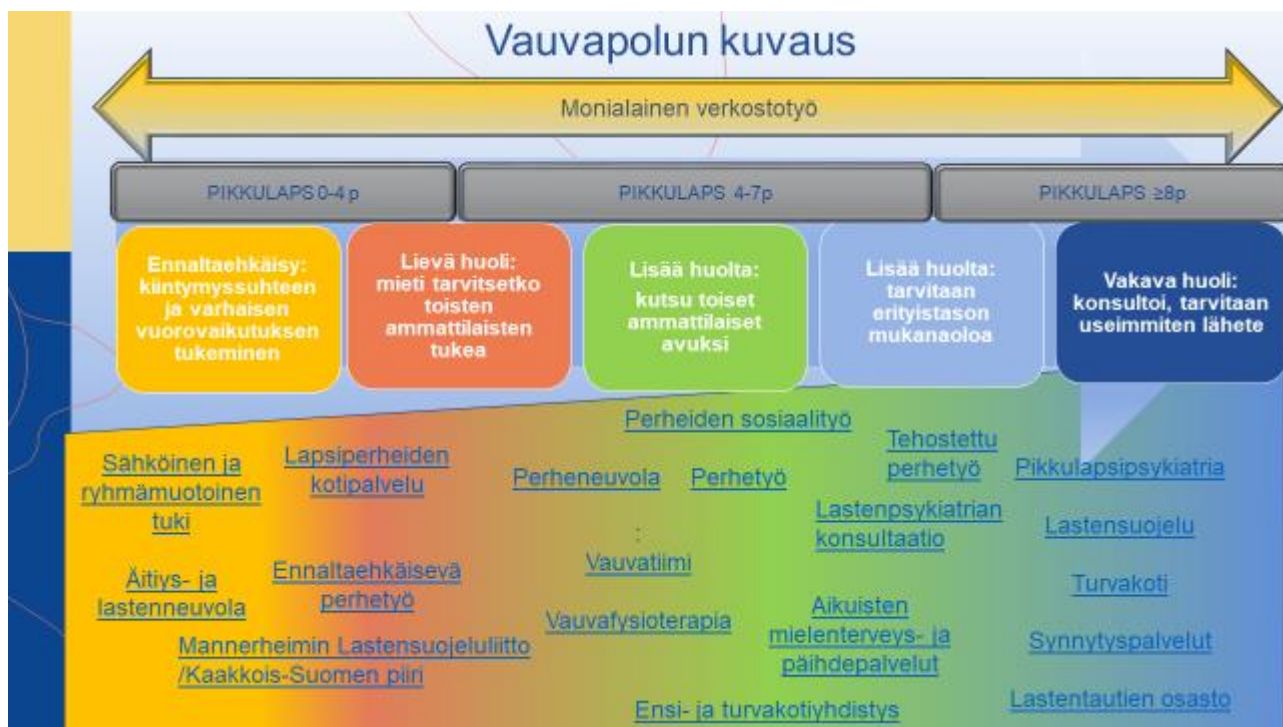
Varhaiseen vanhemmuuteen liittyy erityisen paljon riskitekijöitä. Raskaus, synnytys ja vauva-aika lisäävät masennus-, ahdistus- ja psykoosiherkkyyttä enemmän kuin mikään muu yksittäinen tapahtuma. Masennus on yleistä myös vauvaperheiden isillä. Vauva-arkea voivat kuormittaa huoli perheen taloudesta, selviytymisestä, jaksamisesta ja lisäksi vauvaikään voi liittyä huoli vauvan terveydestä. Epävarmuus omasta osaamisesta vauvan vanhempana on tavallista uudessa vauvaperheessä. Omat varhaislapsuuden kokemukset voivat aktivoitua haitallisella tavalla ja tulla kiintymyksen tielle. Hankala synnytys tai odotusaika voi olla esteenä hyvän näkemiselle vauvassa. (<https://developingchild.harvard.edu/guide/what-is-early-childhood-development-a-guide-to-the-science/>)

2. Vauvapolun kuvaus- palveluiden porrasteisuus ja toimijoiden tehtävät

Vauvapolun tavoite on tukea vauvaperheiden kanssa työskenteleviä ohjaamaan vauvaperheitä tuen piiriin ajoissa, oikea-aikaisesti ja tuen tarpeen mukaisesti. Tarkoitus on tukea hyvää sensitiivistä vanhemmuutta ja saattaa vauva-arki taas yhteisen ilon, vastavuoroisuuden ja läsnäolon suuntaan koko perheen, ammattilaisten ja perheen tukijoukkojen yhteistyöllä.

Polussa kuvataan vauvan ja vanhemman varhaista vuorovaikutusta tukeva palveluverkosto. Sähköiset palvelut ja järjestöjen antama tuki ja on tärkeä osa palveluiden kokonaisuutta. Palvelut on kuvattu porrastaen ne huolen ja tuen tarpeen mukaan. Polku on rakennettu moniammatillisena yhteistyönä vauvapolkutyöryhmässä, jossa on edustus Kymsoten ja järjestöjen toimijoista.

17.6.2020

Monialainen verkostotyö vauvaperheen tuen ja hoidon tarpeen arvioinnissa ja toteutuksessa on vauvapolun lähtökohtana. Verkostotyötä tehdään kaikissa palveluissa ja se on osa perustyötä. Se, jolla huoli vauvaperheen tilanteesta herää, pyytää rinnalleen toisen ammattilaisen tai kokoaa verkoston. Perhe on verkostossa aktiivinen toimija. Tavoitteena on yhdessä tunnistaa perheen tuen tarpeet ja kerätä perheen ympärille tarpeita vastaava tuen ja palvelujen kokonaisuus.

Vauvapolun tuen, hoidon ja palveluiden tarpeen määrittelyn tukena voidaan terveydenhuollossa käyttää PikkuLAPS- lomaketta. Lomakkeella voidaan arvioida lapsen mahdollisten psyykkisten oireiden vakavuutta sekä lapsen ja perheen tuki- ja hoitotoimenpiteiden tarvetta. Lomakkeen pisteytys auttaa määrittämään, tuleeko tarvittavat tuki- ja hoitotoimet toteuttaa perusterveydenhuollossa ja muissa peruspalveluissa, peruspalveluiden ja erikoissairaanhoidon yhteistyönä tai erikoissairaanhoidossa ja muissa erityispalveluissa.

2.1 Keskeinen lainsäädäntö

Terveydenhuoltolaki (1326/2010, 15 §) ja asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 2011/338 määrittelevät raskaana olevien naisten, lasta odottavien perheiden sekä alle oppivelvollisuusikäisten lasten ja heidän perheidensä neuvolapalvelut sekä tehtävät, joita ovat mm.

- sikiön ja lapsen terveen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistäminen,
- vanhemmuuden ja perheen hyvinvoinnin tukeminen
- lapsen kasvu- ja kehitysympäristön sekä perheen elintapojen terveellisyyden edistäminen
- lapsen ja perheen erityisen tuen ja tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen, tukeminen ja hoitoon ohjaus-

17.6.2020

Sosiaalihuoltolain 1301/2014 lapsella ja perheellä on oikeus saada lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi välttämättömät sosiaalipalvelut ilman lastensuojelun asiakkuutta. Laissa säädetään myös yhteydenotosta sosiaalihuoltoon, kun esim. lapsi tai hänen perheenjäsenensä on ilmeisessä sosiaalihuollon tarpeessa. Lastensuojelulain 417/2007 tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Lainsäädäntö ohjaa toimijoita vahvasti monialaiseen yhteistyöhön (terveydenhuoltolaki 1326/2010 32§, 33§; lastensuojelulaki 417/2007 14§ ja sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 41§) Terveystieteiden tutkimuskeskuksissa (1326/2010, 70§) myös veloitetaan aikuisille suunnatuissa palveluissa selvittämään lapsen hoidon ja tuen tarve ja turvaamaan riittävä hoito ja tuki.

Uusi hallitusohjelma ja Tulevaisuuden sote-keskusohjelma korostavat palveluiden yhteensovittamista, hoito- ja palveluketjujen sujuvuutta ja sosiaalipalvelujen sekä terveydenhuollon sekä perus- ja erityistason palvelujen yhteensovittamista sekä eri ammattiryhmien välisen yhteistyön saumattomuutta (STM 2019). Perhekeskustoimintamalli on tapa yhteensovittaa lapsiperheiden palvelut ja luoda rakenteet monialaiselle yhteistyölle (THL 2020)

3. Ennaltaehkäisy: kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen

3.1.1 Sähköinen tuki

Kymenlaakson perhekeskus.fi- sivustolle on koottu tietoa ja linkkejä, joista vanhemmat voivat löytää ajantasaista tietoa arkensa tueksi. Sähköisestä perhekeskuksesta löytyvät myös perhekeskusalueiden kohtaamispaikat, vanhemmuus- ja vertaisryhmät sekä tapahtumat lapsiperheille.

Järjestöt tarjoavat monipuolista tietoa, apua ja tukea lapsiperheille verkossa mm:

- Apua verkosta: Ensi- ja turvakotien liiton ylläpitämät chat-palvelut
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Vanhempainnetti

Kymsoten Pyydä apua-palvelu on sähköinen matalan kynnyksen avunpyyntökanava lasten, nuorten ja perheiden palveluihin. Tämän palvelun kautta kuka tahansa voi pyytää apua, jos jokin oma tai perheenjäsenen liittyvä asia mietityttää.

3.1.2 Ryhmätoiminta ja vertaistuki

Perhekeskuksen kohtaamispaikkatoiminta kokoaa kuntien, järjestöjen ja seurakunnan toimijat yhteen. Perhekeskuksen kohtaamispaikkaverkosto tarjoaa matalan kynnyksen vertais- ja ryhmätoimintaa ja tapahtumia perhekeskusalueilla. Tiedot alueiden kohtaamispaikkatoiminnasta on koottu Kymenlaakson sähköiseen perhekeskukseen

17.6.2020

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piiri ja paikallisyhdistykset järjestävät runsaasti toimintaa vauvaperheille. Tarjolla on matalan kynnyksen vertaistukea, perhekummitoimintaa, lastenhoitotoimintaa ja ryhmätoimintaa vanhemmuuden ja parisuhteen tueksi.

Perhekahvilatoiminta

Paikallisyhdistysten toiminta

Perhekummitoiminta

Ystäväksi maahanmuuttajaäidille

Odottavien olohuone

Perhe mielessä-ryhmät

Perhesatamat- kohtaamispaikat eroperheille

Vahvuutta erovanhemmuuteen-ryhmät

Erovanhempana -keskustelutuki

Lastenhoitotoiminta

3.1.3 Äitiys- ja lastenneuvola

Vanhemmaksi kasvamista ja vauvan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta tuetaan jokaisella neuvolakäynnillä:

- Kiintymyssuhdetta tuetaan antamalla vanhemmille myönteistä palautetta ja vahvistetaan näin vanhempien kokemusta omasta kyvykkyydestään. Vastaanotoilla havainnoidaan, arvioidaan ja mallinnetaan varhaista vuorovaikutusta: käyttäytymistä (käyttäytymisen taso), vuorovaikutuksessa ilmaistuja tunteita (affektiivinen taso) sekä sitä, ymmärtävätkö vanhempi ja vauva toisiaan ja vuorovaikutustilanteita samalla tavalla (psykologinen taso).
- Äitiys- ja lastenneuvolassa perheen voimavaroja kartoitetaan ja tuetaan perheen kanssa keskustellen. Keskustelussa hyödynnetään Arjen voimavarat- lomakkeita (THL). Voimavaralähtöinen keskustelu auttaa tunnistamaan ja ottamaan puheeksi raskauteen, synnytykseen ja vauvaan liittyviä mielikuvia, huolia ja mahdollisia vaikeuksia sekä kartoittaa tuen tarvetta.
- Neuvolakäynneillä kartoitetaan perheen päihteiden käyttöä (Audit), vanhempien masennusta (EPDS) sekä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa (Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomake, THL). Tavoitteena on tunnistaa perheen tuen tarpeet mahdollisimman varhain ja antaa tietoa, tukea ja muuta tarvittavaa apua sitä tarvitseville.
- Imetystä tuetaan koko imetysajan. Imetysohjaus on tärkeä ja luonnollinen osa raskaus- ja imeväisajan neuvolaseurantaa.
- Tukikäyntejä tarjotaan heti, jos vauvan ja perheen tuen tarve kasvaa tai huoli herää ja tarvitaan lisätukea ja vahvistusta vanhemmuuteen. Lasta odotettaessa ja pikkuvauvavaiheessa voi olla tarve työstää mm. äidin mielialaan ja parisuhteeseen liittyviä asioita. Vauvaperheen elämään voimavaroja antavat ja voimavaroja kuormittavat tekijät liittyvät myös vauvan syntymän jälkeiseen uuteen elämäntilanteeseen, vauvan hoitoon, perheen tukiverkoston, perheen terveyteen ja elämäntapoihin sekä perheen tulevaisuudennäkymiin. Taloudelliset tai terveyteen liittyvät pulmat voivat olla tukikäyntien taustalla.

17.6.2020

Kaikille ensisynnyttäperheille tarjotaan monitoimijaista ryhmämuotoista perhevalmennusta, jossa vahvistetaan vanhemmuutta, parisuhdetta, arjessa selviytymistä sekä perheen vuorovaikutusta.

3.1.4 Ennaltaehkäisevä perhetyö

Perhetyö toteuttaa kaikille ensisynnyttäjille ennaltaehkäiseviä, vanhemmaksi kasvamista ja varhaista vuorovaikutusta tukevia kotikäyntejä raskaus- ja vauva-aikana. Kotikäynti voidaan toteuttaa työparityönä terveydenhoitajan kanssa.

4. Lievä huoli: mieti tarvitsetko toisten ammattilaisten tukea

4.1.1 Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelu tarjoaa tilapäistä, äkillistä arjen apua ja vanhemmuuden tukea lapsiperheille. Lapsiperheiden kotipalvelu tuotetaan maakunnassa pääsääntöisesti palvelusetelien. Lisäksi maakunnassa on kolme omaa kotipalvelutyöntekijää, yksi Haminassa, Kotkassa ja Kouvolassa.

Kotipalvelua on mahdollista saada toimintakykyä alentavan syyn tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen perusteella. Kotipalvelua on mahdollista hakea ottamalla yhteyttä kotipalvelukoordinaattoriin, joka tekee kotipalvelutarpeen arvion kotikäynnillä tai puhelimitse. Kotipalvelua myönnetään mm. seuraavien asioiden perusteella:

- huoltaja on väsynyt ja kuormittunut
- monikkoperheiden avun tarpeet
- monilapsisen perheen avun tarve
- synnytykseen tai vauvan hoitoon liittyvä avun tarve
- perheen jäsenellä tai jäsenillä on erityisen tuen tarvetta
- huoltajan äkillinen sairastuminen
- vanhemman tai sisaruksien sairaala- tai terapiakäynnit
- perheessä on kriisi

Tarvittaessa kotipalvelutyöntekijä tekee yhteistyötä muiden viranomaistahojen kanssa.

4.1.2 Varhaisen tuen perhetyö

Varhaisen tuen perhetyöhön ohjaututaan neuvolan kautta tai suoralla yhteydenotolla. Perheohjaajat/perhetyöntekijät tekevät varhaisen tuen kotikäyntejä perheen kotona tai muussa arkiympäristössä. Säännölliset tapaamiset käynnistyvät jo raskausaikana ja jatkuvat vauvan synnyttyä.

17.6.2020

Perhettä tuetaan:

- keskustelemalla vanhemmuudesta ja vauvan kasvusta & kehityksestä, omasta lapsuudesta/saamastaan vanhemmuudesta, tulevaisuuden muistelu-menetelmällä, positiivisten sekä negatiivisten tunteiden käsittelyllä/sanoittamisella jne.
- mallintamalla
- arjessa rinnalla kulkemalla
- antamalla uniohjausta vauvan nukkumiseen liittyvissä pulmissa
- tarjoamalla vertaistukiryhmiä asiakkaiden tarpeen mukaan.

4.1.3 Järjestöjen antama varhainen tuki

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kaakkois-Suomen piiri tarjoaa matalan kynnyksen vertaistuen ja ryhmätoiminnan lisäksi ammatillisia perhepalveluja, joihin kuuluvat lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö sekä vammaisen ja pitkäaikaissairaana lapsen hoito.

Ammatilliset perhepalvelut

Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistys on lastensuojelujärjestö, joka auttaa vaikeissa elämäntilanteissa olevia lapsia ja perheitä. Työ pohjautuu ammatilliseen asiantuntijuuteen, vertaistukeen sekä kansalaistoimintaan. Tukea ja toimintaa toteutetaan ennaltaehkäisevästä työstä vaativaan erityistason työskentelyyn.

Varhaisen tuen työmuodot:

Baby blues-työ Apua ja tukea väsyneille, alavireisille tai masentuneille vanhemmille. Kymenlaakson alue. Ei lähetettä, maksuton perheille.

Uniohjaus Tuki vauvan uni- ja vuorokausirytmien löytämiseen vauvan yöheräilyn ja itkuisuuden uuvuttaessa. Kymenlaakson alue. Ei lähetettä, maksuton perheille.

Doula-toiminta Yhdistyksen vapaaehtoinen tukihenkilö, joka on perheen tukena odotusaikana ja vauvan syntyessä. Kymenlaakson alue. Ei lähetettä, maksuton perheille

Päiväryhmä Untuva: raskaana oleville ja alle 3-vuotiaiden perheille Intensiivistä varhaisen vuorovaikutuksen ja arjen tukea ammatillisen ohjauksen ja vertaistuen yhdistelmällä. Ei lähetettä, maksuton perheille.

Verkko-auttaminen Apua väkivaltaan -chat, Vauvaperhe ja päihteet -chat, Apua eroon -chat, Vauvaperheiden chat, Päihteitä käyttävien äitien nettiryhmä

Ero Polku

5. Lisää huolta: kutsu toiset ammattilaiset avuksi, voidaan tarvita jo erityistason mukanaoloa

17.6.2020

5.1.1 Perheneuvola- kasvatus- ja perheneuvonta

Perheneuvolaan tullaan perheiden ottaessa itse yhteyttä tai yhteistyökumppaneiden ohjaamana. Lähetettä ei tarvita.

Perheneuvolan tarjoamat palvelut:

Kasvatus- ja perheneuvonnan ohjaus ja neuvonta:

- vanhemmuuden ja kasvatuksen tuki – vanhemmuuden vahvistaminen huomioiden koko perheen tilanne, lapsen psykososiaalinen kehitys ja perheen ihmissuhteet sekä verkostot
- puhelinneuvonta terapeutisena interventiona - asiakkaan hoidollinen kohtaaminen, perusteellinen tiedonkeruu haastatellen, ohjausta ja neuvontaa asiakkaan pulmatilanteisiin sekä tarvittaessa ohjaaminen toiseen palveluun
- asiantuntija- puheenvuorot mm. Vauva- vanhempi-ryhmät, avoimen varhaiskasvatuksen toimipisteet, vanhempainillat, Ero lapsiperheessä- tilaisuudet.

Vanhemmuuden, parisuhteen ja perheen vuorovaikutuksen arviointi ja tutkimus:

- perheen kokonaistilanteen ja tuen tarpeen arviointi
- erilaiset haastattelumenetelmät
- vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen arviointi mm. MIM- vuorovaikutusarviointi ja WMCI

Terapeuttinen hoito:

- vanhempien yksilöterapeuttiset käynnit ja lyhyet yksilöpsykoterapiat
- perheterapeuttinen hoito ja perheterapia
- pariterapeuttinen hoito ja pariterapia
- vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen hoito
  - raskauden aikana mm. Masuvauvavyöskentely ja Äitiystila
  - vauva- ja leikki-ikäisille, Hoivaa- ja leiki –interventio, Theraplay-tyyppinen hoito, ja Theraplay-hoito
- Ryhmämuotoinen tuki:
  - Syytellessen- ryhmä (Kouvola): Toteutuu perheneuvolan, perhetyön ja äitiys- ja lastenneuvolan yhteistyönä. Suljettu, n. 6 kk kestävä, viikoittain kokoontuva terapeuttinen ryhmä vauvaperheiden vanhemmuuden ja vuorovaikutuksen tukemiseksi.
  - Kaikki ryhmät avoimia myös vauvaperheille esim. Ero- ja jälleenrakennusseminaari (Kotka), Ihmeelliset vuodet ryhmä, Hoiva- ja leiki-ryhmä. Ryhmiä järjestetään tarpeen ja resurssien mukaan.

5.1.2 Perheiden sosiaalityö

Lapsiperheiden sosiaalityön asiakkaaksi ohjaututaan pääsääntöisesti lapsen palvelutarpeen arvioinnin kautta.

Lapsiperheiden sosiaalityön tehtävänä on tukea ja auttaa perhettä löytämään omat voimavarat selviytyä arjen haasteista, jotka liittyvät esim. arkeen, elämänhallintaan tai perheenjäsenten

17.6.2020

väliseen vuorovaikutukseen. Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle turvataan hänen terveytensä, kehityksensä ja kasvuolosuhteensa järjestämällä hänelle riittävät palvelut.

Lapsiperheiden sosiaalityön asiakkaana oleva lapsi saa sosiaalihuoltolain mukaisen omatyöntekijän. Omatyöntekijä kulkee perheen rinnalla haastavassa tilanteessa, koordinoi ja arvioi riittäviä tukimuotoja yhdessä perheen ja muiden toimijoiden kanssa sekä ohjaa ja neuvoo lapsiperheiden asioissa ja palveluissa.

Lapsiperheiden sosiaalityön asiakkaana olevalle lapselle laaditaan säännöllisesti asiakassuunnitelma yhteistyössä lapsen, perheen ja muiden toimijoiden kanssa.

Perheiden sosiaalityön kautta perheen kokonaistilannetta arvioidaan ja perheellä on mahdollista saada palveluina esim. kotiin vietävää perhetyötä, kotipalvelua ja tukiperhetoimintaa.

5.1.3 Vauvatiimi (Kehitykselliset palvelut)

Vauvatiimin tavoitteena on vanhemmuuden, varhaisen vuorovaikutuksen ja psykomotorisen kehityksen tukeminen tarvittaessa jo raskauden aikana ja vauvan syntymän jälkeen. Vauvatiimin toiminta on perustason toimintaa, johon erikoissairaanhoidon jalkautuu. Tiimi toimii noin kerran kuukaudessa sekä pohjoisessa, että eteläisessä Kymenlaaksossa. Hoito alkaa parhaimmillaan raskausaikana ja jatkuu n. 1v asti. Tarvittaessa käynnille voi tulla mukaan terveydenhoitaja tai perhetyöntekijä. Vauvatiimissä työskentelevät työparina lastenpsykiatri/varhaisen vuorovaikutuksen psykoterapeutti ja vauvafysioterapeutti.

Vauvatiimiin ohjaututaan äitiys- tai lastenneuvolan tai perhetyön kautta

- raskausaikana, kun vanhemmilla on kuormitusta- odotus yksin, yllätysraskaus, parisuhteen haasteet, pelot, ahdistus, omat lapsuuden kokemukset
- vauvan jo synnyttyä, kun taustalla on vaikea synnytyskokemus, kiintymisen ja vuorovaikutuksen pohdinta, syömisen, nukkumisen, vauva-arjen tai vauvan psykomotorinen kehityksen haasteet, yleinen huoli hyvinvoinnista
- kun pikkulapsipsykiatrinen tuki ei ole vielä tarpeen
- äidillä voi olla oma psykiatrinen hoitokontakti.

5.1.4 Vauvafysioterapia (Kehitykselliset palvelut)

Vauvafysioterapia on vauvan psykomotorisen kehityksen tukemista ikätason/kehitysikänsä mukaan vanhemman kanssa yhteistyössä samalla varhainen vuorovaikutus ja leikin kehitys huomioiden. Sinne ohjaututaan hoitajan tai lääkärin läheteellä. Vauvafysioterapia toteutuu Kouvolassa, Kotkassa ja Haminassa. Tiiviimpään ja pitkäkestoisempaan terapiaan ohjataan maksusitoumuksella.

Fysioterapeutit

- toimivat motorisen kehityksen asiantuntijana
- tekevät arviota, ohjaavat ja toteuttavat fysioterapiaa

17.6.2020

- toimivat yhteistyössä neuvolan terveydenhoitajan, lääkärin, perheohjaajan/-työntekijän ja tarvittaessa erikoissairaanhoidon ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa
- osallistuvat tarvittaessa asiantuntijoina varhaista vuorovaikutusta ja vauvan psykomotoriikkaa tukevaan ryhmätoimintaan
- voivat tarvittaessa mennä mukaan vauvan neuvolakäynnille yhteistyössä neuvolan terveydenhoitajan kanssa perheen siihen suostuessa.

5.1.5 Perhetyö (ShL)

Sosiaalihuoltolain mukaiseen perhetyöhön ohjaututaan palvelutarpeen arvioinnin kautta. Perhetyö on perheen hyvinvoinnin tukemista. Tarkoituksena on perheen voimavarojen vahvistaminen ja vuorovaikutuksen parantaminen. Perhetyötä tehdään pääsääntöisesti perheiden kotona eri vuorokauden aikoihin. Perhetyö on luonteeltaan kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä. Perhetyötä tekevät työntekijät osallistuvat tarvittaessa verkostotyöhön ennen lapsen syntymää.

Työmuotoja ovat mm:

- vauvan tarpeita vastaavan myönteisen vuorovaikutuksen lisääminen ja arviointi
- vanhempien omien lapsuuden kokemusten tutkiminen ja tämän vaikutusten näkyväksi tekeminen omaan vanhemmuuteen
- käsitellä vanhemmuuden vaikeita tunteita, jotka voivat olla hyvän vuorovaikutuksen esteinä
- vanhemmuuden ilon etsiminen
- arkielämän taitojen kartoittaminen ja vahvistaminen uudessa tilanteessa
- ryhmätoiminta.

5.1.6 Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut

Vauvaperheiden vanhempien mielenterveys- ja päihdehoito toteutuu aikuisen osalta joko perustasolla tai erikoissairaanhoidossa, hoidossa huomioidaan aina perheen kokonaistilanne. Erikoissairaanhoidossa on perheterapeutteja, joiden osaamistaan hyödynnetään. Avainasemassa on yhteistyö eri toimijoiden kesken (vältetään myös päällekkäinen työ). Palvelut toimivat osana moniammatillista verkostoa ja työparityöskentelyä vahvistetaan. Vauvaperheiden päihdeongelmiin puuttuminen ja hoito kuvataan Kymsoten päihdeongelmaisten vauvaperheiden hoitomallissa.

5.1.7 Lastenpsykiatrian konsultaatiot

Lastenpsykiatrian moniammatillinen konsultaatiotyöryhmä tarjoaa lastenpsykiatrista konsultaatiota Kymenlaakson alueella. Tavoitteena on reagoida asiakkaan tarpeeseen nopeasti.

Konsultaatiota voidaan antaa puhelimitse tai konsultaatiokäynnein muihin palveluihin. Toiveena on, että vanhemmat tietävät lastenpsykiatrian konsultaatiosta. Tarpeen mukaan voidaan sopia konsultaatiotapaamisesta, jonka sopiminen edellyttää aina vanhempien lupaa. Konsultaatiotapaamiseen tehdään hallinnollinen lähete.

17.6.2020

Konsultaatio

- tukee perustasoa lapsen ja perheen hoidon tarpeen arvioinnissa ja oikean tuen löytämisessä ilman, että tarvitaan lähetettä lastenpsykiatriaan
- tuo lastenpsykiatrista osaamista ja näkökulmaa tilanteeseen, jossa lapsen psyykkisestä kehityksestä on herännyt huoli. Konsultaatio voi olla tarpeen tilanteessa, jossa työntekijä pohtii lapsen tarvetta lastenpsykiatriseen arviointiin.

Konsultaatiota ennen on hyvä keskustella oman organisaation moniammatillisen työryhmän kanssa.

6. Vakava huoli: konsultoi, tarvitaan useimmiten lähete

6.1.1 Pikkulapsipsykiatria

Pikkulapsitiimi vastaa 0-3-vuotiaiden lasten ja vauvaa odottavien perheiden tutkimuksesta ja hoidosta. Sinne ohjaudutaan lähetteellä perusterveydenhuollosta, kun perustason tuki ei riitä.

Pikkulapsipsykiatrisen työn tavoitteena on

- vauvojen ja pienten lasten psyykkisen kasvun ja kehityksen tukeminen
- vauvojen ja pienten lasten psyykkisten häiriöiden tutkiminen ja hoito
- vanhempien ja lasten, sekä koko perheen vuorovaikutuksen tutkiminen ja hoitaminen
- lapsen näkökulman ja kehityksellisten tarpeiden esille tuominen.

Pikkulapsipsykiatrisessa työskentelyssä yhteistyösuhteen luominen ja luottamuksellisen suhteen rakentaminen vanhempien kanssa on tärkeää. Keskeistä on äitiyden/vanhemmuuden ymmärtäminen. Työskentelyn intensiivisyys ja jatkuvuus ovat merkittäviä perheen kannalta. Intensiivisyys tulee esiin siinä, että tapaamisia on tiiviisti. Jatkuvuus turvataan sillä, että vastuuyöntekijä pyritään pitämään samana koko hoidon ajan.

Työmuodot:

- vanhemman omat ja vauvatapaamiset, kotikäynnit
- varhaisen vuorovaikutuksen psykoterapia
- perheterapia
- ostopalvelu-psykoterapia

6.1.2 Lastensuojelu

Lastensuojeluun ohjaudutaan palvelutarpeen arvioinnin kautta. Lastensuojelun tehtävänä on auttaa perheitä ja tukea vanhempia lasten hoidossa ja kasvatuksessa erityisesti tilanteissa, joissa perheiden on vaikea selvitä yksin. Lastensuojelu tukee perheitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa niin, että jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Lastensuojelussa järjestetään lapselle ja hänen perheelleen avohuollon tukitoimia yhteisesti tehdyn suunnitelman perusteella. Avohuollon tukitoimia ovat mm. lastensuojelun sosiaalityö, perhetyö, tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta, perhekuntoutus ja lapsen sijoitus avohuollon

17.6.2020

tukitoimenpiteenä. Huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen on lastensuojelutyön viimesijaisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys.

6.1.3 Tehostettu perhetyö

Tehostettu perhetyö ja perhekuntoutus ovat lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille ja tämän perheille tarkoitettu lastensuojelun avohuollon tukitoimi. Tehotetun perhetyön tavoitteet sovitaan lapsen ja perheen kanssa yhdessä ja ne perustuvat lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän laatimaan kirjalliseen asiakassuunnitelmaan. Työssä korostuvat turvallisuuteen vaikuttavat asiat (esim. päihteet, väkivalta, vanhemman ennakoimattomuus). Tehostettua perhetyötä toteutetaan pääsääntöisesti perheen kotona tai perheen toimintaympäristössä arkisin ja viikonloppuisin. Työskentelyn aikana pyritään löytämään niitä keinoja, joiden avulla vanhempi kykenee olemaan omalle lapselleen riittävän hyvä vanhempi. Työskentelyssä lapsen tai nuoren omaa toimijuutta pyritään vahvistamaan ja tukemaan. Työskentelyssä huomioidaan perheen omat verkostot. Perhekuntoutusta tarjotaan Kotkan Taimelan, Haminan Sahakosken lastensuojelulaitoksissa, Kuusankosken perhetukikeskuksessa sekä Kotkan Pikku Villassa

6.1.3.1 Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistyksen tarjoama tehostettu tuki

Kymenlaakson Ensi- ja turvakotiyhdistyksen erityisosaamisalueina ovat vaativa vauvatyö ja väkivaltatyö. Keskeistä kaikessa työskentelyssä on asiakkaan kohtaaminen ja luottamuksellisen suhteen luominen. Käytössä on asiakkaiden tarpeiden mukaan erilaisia menetelmiä, kuten ICDP kannustava vuorovaikutus, Turva10, motivoiva haastattelu, hoivaa ja leiki – vuorovaikutusinterventio, valtakunnallinen verkkoauttaminen.

- **Väkivaltatyön palvelukeskus Pysäkki** Apua perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan tai sen uhkaan koko perheelle yksilö- pari- tai perhetapaamisin. Kymenlaakson alue. Ei lähetettä, maksuton perheille.
- **Pidä kiinni® -avopalveluyksikkö Nuppu, päihdeongelmallisille vauvaperheille ja lasta odottaville vanhemmille** Lapsen ja vanhemman välisen varhaisen vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteen vahvistaminen sekä vanhemman päihteettömyyden tuki Kymenlaakson alue. Ei lähetettä, maksuton perheille.
- **Alvari –perhetyö®, lastensuojelun tehostettu perhetyö** Erityistason tuki lastensuojelun asiakkuudessa oleville perheille, joissa on vakavia kasautuneita vaikeuksia esim. päihde- tai mielenterveysongelmien vuoksi.
- **Verkko-auttaminen** Apua väkivaltaan -chat, Vauvaperhe ja päihteet -chat, Apua eroon - chat, Vauvaperheiden chat, Päihteitä käyttävien äitien nettiryhmä.

6.1.4 Turvakoti

Kymenlaakson turvakoti Villa Jensen on kodinomainen paikka, jossa lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokenut saa suojan ja ammatillista apua väkivallan loppumiseksi. Turvakodista saa kriisiapua äkilliseen tilanteeseen, ohjausta ja neuvontaa sekä tukea ja tietoa myös käytännön asioiden järjestämiseen.

Turvakoti on avoinna ympäri vuorokauden. Turvakotiin voi mennä oma-aloitteisesti mihin vuorokauden aikaan tahansa.

17.6.2020

6.1.5 Kymsoten synnytyspalvelut

Äitiyspoliklinikalla, synnytysyksikössä ja kätilöiden erityispoliklinikoilla tuetaan vauvan ja äidin kiintymyssuhteen kasvamista kaikilla käynneillä

- Kertomalla vauvan voinnista ja ultraäänitutkimusten yhteydessä
- erityisvastaanotoilla pyritään tukemaan äidin ja mielikuvavauvan välistä suhdetta, keskustellaan äidin ja perheen voimavaroista, tuen tarpeesta ja pyritään löytämään perheen vahvuuksia

Ennenaikaisen synnytyksen uhatessa

- pyritään perheelle kertomaan tulevista tapahtumista yleisellä tasolla, jotta perhe voisi ennakoida ja asennoitua tulevaan
- Tässä yhteydessä kerrotaan myös, miten perhe voi viettää aikaa vauvan kanssa, sekä kerrotaan maidonerityksen/imetyksen käynnistämisestä tilanteessa, jossa äiti ja vauva ovat erossa toisistaan

Raskaana olevan hoidossa lapsivuodeosastolla

- seurataan raskaana olevan äidin kokonaisvointia ja koetetaan ennustaa tulevaa esimerkiksi mitä ennenaikaisuuden riski voi tuoda tullessaan vuorovaikutuksen ja imetyksen suhteen
- Imetyksessä tuetaan jo raskausaikana
- Osastolla kootaan verkostoa vauvaperheen tueksi, mikäli näin ei ole raskauden aikana aiemmin ehditty tehdä
- Kumppani otetaan mukaan kaikessa hoidossa ja hänelle annetaan mahdollisuus yöpyä, jos tarve vaatii
-

Synnyttäneen hoidossa lapsivuodeosastolla

- seurataan kokonaisvointia, jos tiedossa on joitakin erityistarpeita, niin potilasta seurataan ja varhaiseen vuorovaikutukseen kiinnitetään tarkemmin huomiota esim. väsyneet, kuormittuneet, vaikeassa elämäntilanteessa elävät äidit tai jos raskaus/synnytys on ollut poikkeava
- imetysohjaus ja imetyksen tukeminen on hoidossa keskeistä ja samalla voidaan tiiviisti seurata varhaisen vuorovaikutuksen toteutumista
- vauvanhoitoa ohjataan koko perheelle ja perheen ja vastasyntyneen vuorovaikutusta seurataan hoitotilanteissa
- osastolla olevat perhehuoneet voivat mahdollistaa perheen sisäistä vuorovaikutusta ja osallistumista lapsen hoitoon heti synnytyksestä lähtien
- tärkeää kaiken hoidon onnistumisen kannalta on tietää potilasta koskevat suunnitelmat erityisesti kotiutumista silmällä pitäen

Mikäli synnytystoiminnan henkilökunnalla herää huoli kenestä tahansa odottajasta ja synnyttäjistä, voidaan tukea pyytää toiselta toimijalta sairaalaorganisaation sisällä esim.

17.6.2020

psykiatrinen sairaanhoitaja, sairaalapastori, sosiaalityöntekijä, tai sairaalan ulkopuoliselta toimijalta esim. Ensi- ja turvakotiliiton Baby blues- työntekijät

6.1.6 Kymsoten lastentautien osasto

Vastasyntyneiden teho- ja tarkkailuyksikössä- vauvateholla ja vauvalassa tuetaan lapsen ja vanhempien välistä varhaista vuorovaikutusta heti vauvan elämän alusta asti.

Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen vastasyntyneiden tehostetussa hoidossa

- Vanhemmat voivat tulla vauvan luo niin pian kuin mahdollista
- Sylittely, kosketus, läheisyys
- Henkilökunta tukee, ohjaa, kannustaa ja rohkaisee näissä tärkeissä ensikontakteissa
- Vanhempien osallistaminen hoitoon mahdollisuuksien mukaan
- Imetyksen käynnistymisen tukeminen
- Kenguruhoito
- Vuorovaikutuksen seuraaminen, vahvistaminen ja tukeminen kaikissa ohjaus- ja hoitotilanteissa

Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen vastasyntyneiden tehostetussa tarkkailussa

- Vanhemmat voivat yöpyä ja osallistua vastasyntyneen hoitoon ympärivuorokautisesti
- Omahoitajuus ennenaikaisina syntyneiden tai muuta erityishoitoa tarvitsevien vastasyntyneiden hoidossa, tiiviin ja kokonaisvaltaisen hoitosuhteen luominen
- Vuorovaikutuksen seuraaminen, vahvistaminen ja tukeminen kaikissa ohjaus- ja hoitotilanteissa
- Yhteistyö perheen verkostojen kanssa
- Huoli varhaisen vuorovaikutuksen toteutumisesta -> tuen ja avun järjestäminen yhteistyössä perheen kanssa

---

Yhteyshenkilöt vauvapolun päivityksen osalta:

Palvelupäällikkö Mia Tapiola

mia.tapiola@kymsote.fi

Vastaava perhekeskuskoordinaattori Tarja Tammekas

tarja.tammekas@kymsote.fi